

L'ENTREVISTA STALIN-HOWARD ¹

Lev Trotski

18 de març de 1936

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de:
<http://www.ceip.org.ar/escritos/Libro4/ContextHelp.htm> i contrastada amb “Les déclarations et les révélations de Staline.”, *Oeuvres*, tom 9, Publications de L'Institut Léon Trotsky – EDI, París, 1980, pp 70-78.

Quina és la lliçó de l'experiència de Mongòlia?

On resideixen les causes de la guerra?

El “còmic malentès” sobre la revolució mundial

Quina és la lliçó de l'experiència de Mongòlia?

Des del punt de vista pràctic, l'element més important de l'entrevista que Stalin ha concedit a Roy Howard és l'advertència que l'URSS intervindria inevitablement en cas d'un atac japonès contra la República Popular de Mongòlia. En termes generals, és correcte formular aquesta advertència? Opinem que *sí*. No únicament és correcte perquè es tracta de la defensa d'un estat feble contra un animal de presa imperialista: si així fos, l'URSS estaria constantment en guerra amb tots els estats imperialistes del món. La Unió Soviètica és massa feble com per a assumir aqueixa tasca i, agreguem immediatament, aqueixa feblesa és l'*única cosa* que justifica el “pacifisme” del seu govern.

Però en el cas de Mongòlia es tracta de la posició estratègica de Japó en la guerra contra l'URSS. En aquest terreny és absolutament necessari fixar els límits de la retirada.

Fa alguns anys, la Unió Soviètica lliurà a Japó una posició de gran importància estratègica, el Ferrocarril Oriental de la Xina. En el seu moment, la Internacional Comunista aclamà la mesura com a acte voluntari de pacifisme. En realitat, fou una mesura obligada per la feblesa. Els imperialistes tenien les mans lliures pel fet que la política del “Front Nacional” de la Comintern havia provocat la derrota de la revolució xinesa de 1925-27. En lliurar una línia ferroviària d'immensa importància estratègica, el govern soviètic facilità la conquesta japonesa de territoris del nord de Xina i l'actual assalt a Mongòlia. A aquesta altura dels esdeveniments hauria d'ésser clar fins per als cecs que el

lliurament del ferrocarril no es degué a un pacifisme abstracte (la qual cosa hauria constituït un acte d'imbecilitat i traïció llisa i plana), sinó a una relació de forces desfavorable: la revolució xinesa estava aixafada i l'Exèrcit Roig i la Marina Roja no estaven preparats per a la lluita.

En aquests moments la situació, des del punt de vista militar, ha millorat tant que el govern soviètic està en condicions de pronunciar un *veto* categòric respecte del problema mongol. No podem menys que saludar alegrats l'enfortiment de la posició de l'URSS en Extrem Orient, així com l'actitud crítica del govern soviètic respecte a la capacitat del Japó (esquinçat per contradiccions internes) per a llençar-se a una guerra prolongada i a gran escala. Ha d'assenyalar-se que la burocràcia soviètica, molt valenta en el tracte amb els seus propis treballadors, tendeix a aterrir-se quan s'enfronta als enemics imperialistes: el petitburgès no té cap contemplació amb el proletari, però sent un temor reverencial envers el gran burgès.

La fórmula oficial de la política exterior de l'URSS, difosa àmpliament per la Comintern, diu: "No volem conquistar un sol centímetre de terra estrangera; no lliurarem un centímetre de la nostra." No obstant, en la qüestió de Mongòlia, no es tracta de la defensa de "la nostra pròpia terra": Mongòlia és un estat independent. Aquest petit exemple basta per a demostrar que la defensa de la revolució no es pot reduir a la defensa de les fronteres. El vertader mètode de defensa consisteix en debilitar les posicions de l'imperialisme i enfortir les del proletariat i els pobles colonials del món sencer. Davant d'una relació de forces desfavorable, la necessitat de defensar la base principal de la revolució pot obligar a lliurar molts "centímetres" de territori a l'enemic, com succeí en l'època de Brest-Litovsk i també, en part, en el cas del Ferrocarril Oriental de la Xina. D'altra banda, una relació de forces favorable col·loca l'estat obrer davant del deure d'ajudar el moviment revolucionari d'altres països, no sols en el sentit moral sinó, també si cal, amb la força armada: *les guerres d'emancipació són un component integral de les revolucions d'emancipació*. D'aqueixa manera, l'experiència de Mongòlia destrueix la ideologia del pacifisme conservador, per al qual les fronteres històriques són una espècie de Deu Manaments. Les fronteres de l'URSS són tan sols les trinxeres d'avantguarda momentànies de la lluita de classes. Ni tan sols es justifiquen des del punt de vista nacional. Per a donar un exemple entre molts: la frontera nacional divideix el poble d'Ucraïna en dos. En condicions favorables, l'Exèrcit Roig tindria el deure d'ajudar la Ucraïna Occidental, atrapada en les urpes dels botxins polonesos. No resulta difícil imaginar el poderós impuls que la unificació d'una Ucraïna obrera i camperola significaria per al moviment revolucionari polonès i europeu en general. Les fronteres nacionals constitueixen traves per a les forces productives. La tasca del proletariat no consisteix en mantenir l'*statu quo*, és a dir, en perpetuar les fronteres nacionals, sinó, per contra, bregar per la seua eliminació revolucionària a fi de crear els Estats Units Socialistes d'Europa i del

món sencer. Però perquè aqueixa política internacional siga viable, si no en el present sí en el futur, és imperiós que la Unió Soviètica s'allibere de la burocràcia conservadora i el seu mite del “socialisme en un sol país”.

On resideixen les causes de la guerra?

Quan Howard preguntà quines eren les causes subjacents en l'amenaça de guerra, Stalin, fidel a la tradició, li respongué: “en el capitalisme”. Cità com a prova la guerra anterior, “fruit del desig de repartir el món”. Però és notable que a penes Stalin passa del passat al present, de difusos records teòrics a la política concreta, el capitalisme desapareix a l'instant, ocupant el seu lloc certes camarilles malignes incapaces de copsar les bondats de la pau. Davant de la pregunta de si la guerra és inevitable, Stalin respon: “Al meu parer, les posicions dels *amics de la pau* s'enforteixen. Els amics de la pau poden treballar obertament (!), es basen en la força de l'opinió pública i disposen d'instruments com ara, per exemple (!!!), la Lliga de les Nacions. Açò és un avantatge per als amics de la pau... Per la seua banda, els enemics de la pau es veuen obligats a treballar en secret. Aquest és un desavantatge per als enemics de la pau. Diguem de passada que, precisament per això (?) poden llençar-se a una aventura militar com a acte de desesperació.”

Així descobrim que la humanitat no es divideix en classes ni en estats imperialistes bel·ligerants, sinó en “amics” i “enemics” de la pau, o siga en sants i pecadors. La causa de la guerra (si no de les passades, almenys sí de les futures) no radica en el capitalisme i les contradiccions irreconciliables que engendra, sinó en la mala voluntat dels “enemics de la pau”, que “treballen en secret”, mentre els negrers francesos, britànics, belgues, etcètera treballen a plena llum del dia. Però precisament perquè els enemics de la pau, com tots els esperits malignes, treballen en secret, possiblement es llencen, preses de la desesperació, a una aventura. A qui serveix aquesta mescladissa filosòfica? Com a màxim, a una societat d'ancianes dames pacifistes.

Ja hem dit en una altra ocasió que l'acord entre França i els soviets li dóna majors garanties a aquells que no als soviets. En les negociacions amb París, Moscou féu gala d'una gran manca de fermesa o, dit en termes més crus, Laval enganyà Stalin. Els esdeveniments de Renània confirmen irrefutablement que, amb una avaluació més realista de la situació, Moscou hauria pogut arrencar-li a França garanties molt més sòlides, en la mesura en què puga considerar-se que un pacte “garanteix” quelcom en aquesta època de canvis abruptes, crisis constants, commocions i realineaments. Però ja hem dit que la burocràcia soviètica es mostra molt més ferma en la lluita contra l'avantguarda obrera que en les negociacions amb la diplomàcia burgesa.

Però siga quina siga l'avaluació del pacte francosoviètic, cap revolucionari proletari seriós nega o ha negat el dret de l'estat soviètic a concloure acords temporals amb França o amb algun altre estat imperialista a fi d'aconseguir un suport auxiliar a la seua inviolabilitat. No obstant, això no requereix de cap manera que nomenem allò que és negre com a blanc, ni que nomenem “amics de la pau” els bandits sanguinaris. Podríem prendre al nou aliat, la burgesia francesa, com a exemple digne d'imitació: en tancar el tracte amb els soviets, la burgesia francesa presenta la seua posició amb gran sobrietat, sense ostentacions líriques, sense compliments, inclusivament amb una constant nota d'advertència al govern soviètic. Hem de dir la veritat, per amarga que resulte. Laval, Sarraut i companyia han mostrat una dignitat i fermesa molt majors en defensa dels interessos de l'estat burgès, que Stalin i Litvinov al servei de l'estat obrer.

Resulta per cert molt difícil concebre estupidesa més perversa que la de classificar els pirates del món en amics i enemics de la pau! En cert sentit podria parlar-se d'amics i enemics de l'*statu quo*, però açò és quelcom completament distint. L'*statu quo* no és una organització per a la “pau”, sinó l'opressió infame de l'aclaparadora majoria de la humanitat a mans d'una minoria. L'*statu quo* es manté mitjançant la guerra constant dins i fora de les sacrosantes fronteres (Anglaterra: a l'Índia i Egipte; França: a Síria; de la Rocque: a França). La diferència entre ambdós bàndols, que a més a més són força inestables, resideix en què alguns pirates continuen considerant que de moment és aconsellable defensar les fronteres d'opressió i esclavitud existents per la força de les armes, mentre que altres pirates preferirien destruir-les ja. Aquesta correlació de ganes i de plans canvia constantment. Itàlia és partidària de l'*statu quo* a Europa però no en Àfrica; no obstant, tot atac a les fronteres africanes es reflecteix immediatament en Europa. Quan Mussolini assolí massacrar diversos milers d'etiòps, Hitler resolgué enviar les seues tropes a Renània. Com classifiquem a Itàlia: amiga o enemiga de la pau? I no obstant, França valora la seua amistat amb Itàlia molt més que la seua amistat amb la Unió Soviètica. Mentre, Anglaterra tracta de guanyar-se l'amistat d'Alemanya.

Els “amics de la pau” treballen obertament (qui s'ho hauria pensat!) i disposen “d'instruments com ara, per exemple, la Lliga de les Nacions”. ¿Amb quins altres “instruments” compten els amics de la pau a banda de la Lliga de les Nacions? Evidentment, amb la Comintern i el Comitè Amsterdam-Pleyel. Stalin s'oblidà de mencionar aquests “instruments” auxiliars, en part perquè no els dóna gran importància, i en part per no espantar innecessàriament el seu interlocutor. Però Stalin sí que transforma la Lliga de les Nacions, totalment desacreditada als ulls de la humanitat, en un pilar de la pau, en el puntal i l'esperança de totes les nacions.

Per tal d'aprofitar els antagonismes imperialistes entre França i Alemanya no existia, ni hi ha, la menor necessitat d'idealitzar l'aliat burgès, ni l'acord interimperialista que s'oculta temporàniament darrere de la Lliga de les Nacions. El crim no radica en haver concertat tal o qual acord pràctic amb els imperialistes, sinó en què tant el govern soviètic com la Comintern embelleixen deshonestament els seus aliats circumstancials i la Lliga; enganyen els obrers amb les consignes de desarmament i "seguretat col·lectiva"; amb això, es transformen activament en *agents polítics de l'imperialisme davant les masses treballadores*.

El programa del Partit Bolxevic que Lenin redactà en 1919 respon a totes aquestes qüestions amb notable claredat i senzillesa. Qui recorda aquest document en el Kremlin? Per a Stalin i companyia, fins al document eclèctic recopilat per Bukharin en 1928 resulta un destorb molest. Per això ens sembla oportú citar els paràgrafs del programa del Partit Bolxevic relatius a la Lliga de les Nacions i als amics de la pau. Heu-lo aquí:

"La pressió creixent per part del proletariat, i sobretot les victòries d'aquest en distints països, tendeixen a créixer la resistència dels explotadors i a engendrar noves formes d'unificació internacional dels capitalistes (Lliga de les Nacions, etcètera), que, organitzant a escala mundial l'explotació sistemàtica de tots els pobles del món, concentren els seus esforços immediats en la supressió directa dels moviments revolucionaris del proletariat de tots els països."

"Açò mena, inexorablement, a la combinació de la guerra civil en els estats individuals amb les guerres revolucionàries, tant dels països proletaris que es defensen com dels pobles oprimits que lluiten contra el jou de les potències imperialistes."

"Donades les circumstàncies, les consignes de pacifisme, desarmament internacional sota el capitalisme, tribunals arbitrals, etcètera, són, a més d'una utopia reaccionària, un engany als treballadors per a desarmar el proletariat i distreure els obrers de la tasca de desarmar els explotadors."

Aquesta és precisament l'obra criminal que realitzen Stalin i la Comintern: sembren utopies reaccionàries, enganyen els treballadors, desarmen el proletariat.

El "còmic malentès" sobre la revolució mundial

Ningú obligava Stalin a saciar la set de coneixements de Howard sobre assumptes de la revolució mundial. Si Stalin ha concedit aquesta entrevista en el seu caràcter de cap extraoficial de l'estat (com indica en la declaració sobre Mongòlia), podria haver enviat l'interlocutor a Dimitrov per a tot allò referent a la revolució mundial. Però no, Stalin donà en explicacions. A primera vista

resulta incomprendible que s'haja compromès de manera tan malaurada amb les seues disquisicions cíniques i, trist és dir-ho, no molt intel·ligents sobre la revolució mundial. Però s'endinsa per aquesta senda tan perillosa apressat per una necessitat indefugible: la de trencar amb el seu passat.

Què hi ha dels plans i intencions relatives a la revolució?, pregunta el visitant.

“Mai (!) tinguérem aqueixa classe de plans i intencions.”

Però, i...

“Tot açò és resultat d'un malentès.”

Howard: Un malentès tràgic?

Stalin: No, un malentès còmic o, potser, tragicòmic.

Ens causa vergonya llegir i transcriure aquestes línies inadequades i obscenes. ¿A qui va dirigida aquesta... saviesa? Ni les dames pacifistes l'acceptaran.

“Quin perill poden trobar els estats veïns en les idees del poble soviètic, si aqueixos estats estan fermes en el poder?”, pregunta Stalin. Puix bé, però permeta-se'ns preguntar: què passa amb els que no estan fermes en el poder? Perquè aqueixa és la realitat. Atès que la seua posició és precària, la burgesia tem les idees soviètiques, no a les de Stalin, sinó les que conduïren a la creació de l'estat soviètic. Per tal de calmar-la, Stalin hi agregava un corol·lari: “Això de l'exportació de la revolució és absurd. Tot país que ho desitge farà la revolució, i si no ho desitja no hi haurà revolució. Ara bé, el nostre país, per exemple, volgué fer una revolució i la féu...” I així successivament, sempre en el mateix to complagut i pedant. Partint de la teoria del socialisme en un sol país, Stalin passa totalment i irrevocable a la teoria de la revolució en un sol país. Si un “país” la desitja, la farà; si no la desitja... no la farà. Ara bé, “nosaltres”, per exemple, la desitjarem... Però abans de desitjar-la, “nosaltres” importarem les idees del marxisme des d'altres països i utilitzarem experiències revolucionàries estrangeres. Durant diverses dècades, “nosaltres” tinguérem una organització en l'exili que dirigí la lluita revolucionària russa des d'altres països. Per a sistematitzar i activar l'intercanvi d'experiències entre països i garantir l'ajuda revolucionària recíproca, “nosaltres” organitzarem la Internacional Comunista l'any 1919. “Nosaltres” diguérem més d'una vegada que el proletariat d'un país victoriós tenia el deure d'ajudar els pobles insurrectes: amb consells, amb mitjans materials, i, en la mesura en què es puga, amb la força armada. Totes aquestes idees (subscrites, dit siga de passada, per Marx, Engels, Lenin, Luxemburg, Liebknecht) estan inscrites en els documents programàtics més importants del Partit Bolxevic i de la Comintern. Stalin diu que tot es deu a un malentès! Un malentès tràgic? No, un malentès còmic. No de bades anuncia recentment que és una “joia” viure en la Unió Soviètica: fins a la Internacional

Comunista, abans una entitat seriosa, s'ha transformat en un circ. Com podria ser d'una altra manera, si la qüestió del caràcter internacional de la revolució és senzillament “absurda”?

Stalin hauria convençut molt més el seu interlocutor si, en compte de referir-se al passat amb calúmnies impotents (*mai tinguérem* aqueixa classe de plans i intencions), hagués contraposat la seua política a aqueixos “plans i intencions” antediluvians, relegats al museu. Stalin hauria demanat llegir-li a Howard la mateixa cita programàtica que transcrivim més amunt i després haver-li dit, en síntesi: “Als ulls de Lenin la Lliga de les Nacions era una organització per a la repressió sagnant dels treballadors. Nosaltres veiem en ella... un instrument de pau. Lenin digué que les guerres revolucionàries eren inevitables. Per a nosaltres, exportar la revolució és... absurd. Lenin titllà de traïció l'aliança del proletariat amb la burgesia nacional. Nosaltres tractem amb totes les nostres forces de menar el proletariat francès per aqueixa senda. Lenin atacà amb fúria la consigna de desarmament sota el capitalisme per considerar-la un engany infame contra els treballadors. Tota la nostra política s'hi basa en aqueixa consigna. Tot el malentès còmic (hauria pogut concloure Stalin) resideix en què vosaltres ens considereu els continuadors del bolxevisme quan, en realitat, som els seus soterradors.

Amb aqueixa explicació, la burgesia mundial hauria perdut tota resta de suspicàcia i Stalin hauria establert fermament la seua reputació d'estadista. Malauradament, encara no s'atreveix a usar un llenguatge tan franc. El passat el lliga, les tradicions el destorben, el fantasma de l'Oposició l'espanta. Nosaltres ajudem Stalin. En aquest cas, com en tots els altres, apliquem la nostra norma de dir obertament la veritat.

¹ “L'entrevista Satlin – Howard.”, *New Militant*, 4 d'abril de 1936. [La versió francesa dóna com a primera publicació la del *Biulleten Oppositsii*, nº 49, abril de 1936 i reproduceix l'edició en *Révolution* del 27 de març de 1936.]